

Methodeanalyse van de leerlijn stellen in taalmethode:

Uitgeverij en website
Malmberg, Den Bosch
073 – 628 88 11

www.malmberg.nl
www.taalactief.nl

Eerste uitgave
2002

Verhouding leerlijnen

- Groep 4
 - o Voorlezen, lezen, vertellen: 14%
 - o Luisteren, spreken, gesprek: 21%
 - o Stellen: 14%
 - o Informatiemiddelen: 7%
 - o Taalbeschouwing: 42%
- Groep 7
 - o Voorlezen, lezen, vertellen: 14%
 - o Luisteren, spreken, gesprek: 21%
 - o Stellen: 21%
 - o Taalbeschouwing: 42%

Tijd voor schrijflessen

Per leseenheden van 2 weken:
2-3 lessen (basisstof)

Groep 4: 36x40 min.= 24 uur
Groep 5: 37x40 min.= 24,40 uur
Groep 6: 41x40 min.= 27,20 uur
Groep 7: 40x40 min.= 26,40 uur
Groep 8: 40x40 min.= 26,50 uur

Totaal:

129 uur en 20 minuten uur schrijflessen voor de groepen 4 t/m 8

Tekstsoorten bij schrijven

Slot, weggelaten deel schrijven, brief (diversen), beschrijving, woordbeeld, wat-vraag, waarom-vraag, fragmenten, volgorde, werkstukje, instructie, verslag, strip, gedicht, fantasietekst, aanhalingstekens, alinea's, envelop, vragen.

Typering van de schrijflessen

De lesbeschrijving in de handleiding bestaat altijd uit één pagina. Onderdelen: doel, materiaal, introductie, instructie en oefening, verlengde instructie, verwerking, reflectie. De onderdelen Instructie en oefening en Verlengde instructie beschrijven concreet wat de leerkracht moet uitleggen. De reflectie bestaat uit het terugkijken naar het proces. De tekst wordt niet gereviseerd (in enkele lessen komt revisie apart ter sprake).

Toets / evaluatie

Er zijn geen toetsonderdelen voor schrijven. Aan het einde van de les is er steeds het afsluitende onderdeel 'Reflectie'. Meestal houdt het reflecteren in dat de leerlingen beschrijven hoe het proces is verlopen. Er staan vragen in de lesbeschrijving die terugkijken op het doel van de les. In de kopieermap zitten observatiebladen. Voor stellen kan de leerkracht een plus, een plus/min of een min noteren voor schrijven, tekstopbouw en schrijfproces.

Het schrijfproces in Taal actief

Scores

Nooit - zelden – soms – meestal - altijd

	Score	Toelichting
Oriëntatie op de schrijfoopdracht		
Eén schrijfonderwerp	Meestal	Soms mogen de leerlingen kiezen over welk onderwerp ze willen schrijven.
Verkennen van het onderwerp	Zelden	De instructie heeft meestal betrekking op het proces van het schrijven.
Nadruk op doel en publiek	Soms	Wanneer dat in het doel van de les staat.
Nadruk op tekstsoort	Meestal	Het schrijven van verschillende tekstsoorten lijkt wel het doel van het schrijfonderwijs.
De schrijfoopdracht		
Duidelijke criteria waaraan de tekst moet voldoen	Meestal	Bij de instructie legt de leerkracht uit waar de leerlingen op moeten letten.
Functioneel en betekenisvol	Zelden	Schrijven omdat het de opdracht is.
Voldoende tijd om de schrijfcyclus te doorlopen	Soms	De meeste teksten moeten binnen de lestijd geschreven worden. Soms is er extra tijd in de differentiatieles of wordt er twee lessen gewerkt aan een tekst.
Differentiatie naar belangstelling	Nooit	
Differentiatie naar niveau (in de opdracht)	Altijd	De leerlingen die de opdracht hebben begrepen maken de opdracht uit het taalboek. De andere leerlingen krijgen verlengde instructie. Bij de differentiaties uiteraard mogelijkheden om op niveau te werken.
Hulp tijdens het schrijven		
Inhoudelijke aanwijzingen voor de leerkracht om hulp bij het schrijven te bieden	Altijd	Staat in de lesbeschrijving.
Mogelijkheden om samen te werken	Zelden	
Schrijfwijzer ter ondersteuning	Nooit	

Methodeanalyse Taal Actief

Hulp bij het maken van een schrijfplan	Soms	In enkele lessen is specifieke aandacht voor het maken van het schrijfplan.
Afschrijven van een bestaande tekst	Zelden	Als doel komt dit onderdeel een enkele keer aan de orde.
Mogelijkheden voor de leerling om te verwoorden wat hij wil schrijven	Zelden	
Bespreken & herschrijven teksten		
Een tekstbespreking	Meestal	Ter reflectie kijken de leerlingen terug, maar nooit diepgaand. Het betreft geen tekstbespreking, maar een terugkijken op 'hoe het ging' en op het doel van de les.
Mogelijkheden om de tekst te verbeteren	Soms	
Verzorgen & publiceren teksten		
Mogelijkheden voor de leerling om de tekst te verzorgen	Soms	Soms in de verrijkingsles.
De tekst wordt gepubliceerd.	Nooit	

Toelichting en advies

Toelichting

De analyse van Taal actief (versie 3) is verricht op basis van een fasenmodel dat is ontwikkeld door Kouwenberg & Hoogeveen (2007)

Effectief model voor het schrijfonderwijs Leerkracht & leerling:

1. Oriëntatie op schrijfpodracht: onderwerp, doel, publiek en tekstsoort bespreken
2. Schrijfpodracht
3. Hulp tijdens het schrijven
4. Bespreken en herschrijven teksten
5. Verzorgen en publiceren van teksten

Oriënteren, schrijven en reflecteren in een cyclisch proces

Methodeanalyse Taal Actief

Oriëntatie

Als leerlingen meer informatie hebben over het onderwerp waarover ze moeten schrijven, hebben ze minder moeite met het bedenken van de inhoud van hun tekst.

Schrijfpdracht

Een duidelijke opdracht waarin wordt aangegeven waar de te schrijven tekst aan moet voldoen en voor wie de tekst geschreven wordt.

Schrijven en hulp geven tijdens het schrijven

Vaak helpt het leerlingen om eerst mondeling te verwoorden wat ze willen opschrijven. Vervolgens kan de leerkracht of een leerling helpen om deze gedachten goed op papier (of computer) te zetten.

Bespreken en herschrijven van de tekst

De leerlingen lezen elkaars teksten en geven elkaar suggesties voor verbetering van de tekst.

Verzorgen en publiceren

Als een tekst daadwerkelijk door anderen gelezen wordt, is het voor leerlingen duidelijk dat de tekst geen spelfouten mag bevatten en dat ook de lay-out goed moet zijn.

Advies om meer te halen uit de methode Taal actief

In je voorbereiding

1. Kies voor één schrijftonderwerp

In de methode vind je meestal één onderwerp waarover geschreven moet worden. Dat vormt bij Taal actief dus geen probleem.

2. Maak de opdracht functioneel

Kijk of je mogelijkheden ziet om het schrijven functioneel te maken. Bijvoorbeeld door een brief of e-mail écht te verzenden, door een thematisch boekje te maken van de verhalen, of door een tekst in de schoolkrant te publiceren. Maak een weblog voor de eigen klas. Kies voor realistische mogelijkheden.

3. Neem de tijd

Voor een schrijfles is maar 40 minuten gepland. Verken de schrijfpdracht uitgebreid, neem daar royaal de tijd voor. Laat de overige schrijflessen van het thema vervallen om die ene schrijfles perfect uit te voeren. Op die manier kunnen leerlingen de gehele schrijfcyclus doorlopen.

4. Kijk naar mogelijkheden om leerlingen samen te laten werken

Omdat leerlingen veel van elkaar leren en elkaar aan het denken kunnen zetten is het belangrijk om ze in het schrijfproces regelmatig samen te laten werken. Bijvoorbeeld tijdens het verkennen van het onderwerp, het maken van een schrijfplan, het verwoorden van wat ze willen vertellen, of bij het reviseren.

In je les

1. Verken het onderwerp met de leerlingen

Als je weinig weet van het onderwerp, kun je er ook niet goed over schrijven. Het is dan ook belangrijk om met de leerlingen het onderwerp goed voor te bespreken. Een woordweb kan de belangrijkste aspecten mooi in beeld brengen.

2. Maak duidelijk wat het publiek van de tekst is en wat het doel is

Een tekst wordt sterk als je het publiek en doel van de tekst in acht neemt en de tekst daarop aanpast.

3. Geef duidelijke criteria bij de schrijfpdracht

Het geeft leerlingen richting als je de schrijfpdracht concreet maakt. In de lesbeschrijving van Taal actief staan concrete aanwijzingen waaraan de tekst moet voldoen. Bovendien maken deze criteria het je gemakkelijk om feedback te geven. Stel niet alleen technische eisen, zoals hoofdlettergebruik en interpunctie, maar vooral ook inhoudelijke eisen.

4. Een schrijfplan maken is een belangrijke stap

Je kunt leerlingen hiervoor bijvoorbeeld het Vraag-Antwoord-Detailschema in laten vullen (Brouwer, 2004):

Er is een onlosmakelijk verband tussen schrijven en begrijpend lezen. In een tekst beantwoordt de schrijver vragen: een hoofdvraag en deelvragen. Een goede lezer ziet dat vaak automatisch en gebruikt die kennis bij het lezen, maar ook bij het opslaan van de gelezen informatie. De structuur die de schrijver kiest, is voor de lezer een kapstok voor tekstbegrip. Door de lezer een Vraag-Antwoord-Detailschema te laten maken of te laten aanvullen, oefent hij om teksten gestructureerd te lezen. Het omgekeerde is het geval bij het schrijven van een tekst.

Methodeanalyse Taal Actief

Voorbeeld

Vraag	Antwoord	Details
Hoe heet de meest noordelijke plek op aarde?	<i>de Noordpool</i>	<i>waar alle noord- en zuidlijnen op de globe samenkomen</i>
Wat tref je daar aan?	<i>een sneeuwvlakte</i>	<i>de zee is bedekt met ijs er is geen duidelijk middelpunt</i>
Wie was de eerste persoon die deze plek bereikte?	<i>Matthew Hanson</i>	<i>hij was ontdekkingsreiziger</i>

Het mooiste is om de leerlingen in tweetallen hun schrijfplan te laten bespreken of bedenken.

5. Laat leerlingen hun tekst verwoorden

Geef ruimte aan leerlingen om eerst mondeling te verwoorden wat ze willen gaan schrijven.

6. Doe altijd een tekstbespreking

In die tekstbespreking evalueer je de teksten aan de hand van de criteria die je aan de schrijfpdracht hebt gesteld. Leerlingen kunnen hun tekst voorlezen of je kunt het digibord gebruiken. Je kunt zelf feedback geven, maar laat vooral ook de leerlingen zelf feedback geven aan de schrijver.

7. Geef gelegenheid om de tekst te reviseren

In de tekstbespreking hebben leerlingen ideeën opgedaan om hun tekst te verbeteren, dus hoort dat verbeteren er natuurlijk ook bij

8. Publiceer!

Zoek naar mogelijkheden om de geschreven teksten te publiceren. Een tekst is pas af als deze gelezen is! Met name sociale media zijn hiervoor heel geschikt. Je kunt denken aan een blog van de klas, een klassenmail of een Facebook-/Hypespagina van de klas

Algemene adviezen

1. Stimuleren van schrijven is belangrijker dan het eindproduct, zeker voor de jonge leerlingen.
2. Schrijven is voor deze jonge leerlingen een nieuwe en moeizame activiteit, waaraan niet direct hoge eisen gesteld moeten worden.
3. Schrijfpdrachten moeten ingebed zijn in een rijke context die elke leerling houvast geeft om de eigen gedachten op papier te zetten: contextualisering.
4. Een geschikte werkvorm voor het nabespreken van teksten is de klassikale tekstbespreking, waarbij teksten van leerlingen (geprojecteerd op een scherm, of geschreven op een schoolbord) verbeterd worden.

Algemene adviezen gebaseerd op onderzoek

1. (Nederlands) onderzoek heeft aangetoond dat er een samenhang is tussen plannings- en reviseervaardigheden van leerlingen en de kwaliteit van teksten. Ook strategieën als ideeën genereren aan het begin van het schrijfproces en het regelmatig herlezen van de tekst tijdens het schrijven hangen positief samen met de tekstkwaliteit (Bonset en Hoogeveen 2007, pag. 25 en 53).
2. Uit buitenlands onderzoek naar het effect van het schrijfonderwijs op teksten van leerlingen blijkt dat specifieke instructie een positieve bijdrage heeft op de schrijfvaardigheid van leerlingen (Graham & Perrin 2007). In het algemeen gaat het om instructie in schrijfstrategieën voor het plannen van de schrijftaak en voor het reviseren van teksten.
3. Naast instructie in strategieën hebben o.a. ook samenvattingen maken, hulp krijgen van klasgenoten, schrijven met focus (schrijven met concreet omschreven schrijfdoelen) en gerichte feedback ontvangen een positief effect op de schrijfvaardigheid (Gelderen, van A. 2011).
4. Leraren die zich bij de ondersteuning aan leerlingen vooral richten op de communicatieve aspecten van teksten (sluit de inhoud aan bij het doel en is de tekst ook gericht op 'het publiek' waar de tekst voor bedoeld is), bereiken meer dan leraren die vooral aandacht besteden aan de vormaspecten (spelling en stijl) van teksten. Leerlingen profiteren meer van leraren die eenduidige schrijftaken geven, die stevige inhoudelijke ondersteuning geven en die gerichte feedback verzorgen (Verheyden, 2010).

Methodeanalyse Taal Actief

5. Uit het onderzoek van Verheyden bleek bovendien dat leerlingen baat hebben bij het mondeling voorbereiden van schrijfopdrachten en het hardop denkend zinnen formuleren.
6. Actieve betrokkenheid van de leerlingen alleen blijkt volgens dit onderzoek geen voldoende voorwaarde voor ontwikkeling van de schrijfvaardigheid. De interactie (inhoudelijke kwaliteit, mate van responsiviteit) met de leraar naar aanleiding van de inbreng van de leerlingen is belangrijker.

Colofon

Deze analyse is een coproductie van Miriam Krijnsen (BCO Onderwijsadvies), Joop Stoeldraijer (Edux Onderwijsadvies) en Femke Klomp (Marant | Adviseurs in leren & ontwikkeling).

KKDTK2610

© Buiten het downloaden zijn alle rechten op dit product voorbehouden aan:



Postbus 556, 2501 CN Den Haag
e-mail: secretariaat@schoolaanzet.nl
www.schoolaanzet.nl

KWALITEITSKAART

november 2012